

Of nog dichterbij het nulpunt van de gemeenplaats: muziek is feestelijk. Muziek is de kunst bij uitstek die Flauberts definitie dat schoonheid 'een belofte van geluk' is, op een bijna vanzelfsprekende, dagelijkse manier waar maakt. Minder sceptisch uitgedrukt: 'de tijd van de muziek' is een niet-plaats (u-topos) in de tijd en – juist daardoor – een plaats voor de niet-tijd, de tegentijd. Ergo: muziek is, in één van haar momenten, wezenlijk utopisch.

2.

Is dit alles een illusie? Een kortstondige sprong in het ijle? Misschien. Maar alles beter dan het gezonde verstand dat zich hautain voorstaat de zwaartekracht en het gewicht van alles te kennen. In een van de mooiste oratoria uit de barok, *Judas Maccabaeus* van Händel, zingt het koor, tegelijk vastberaden en elegisch: 'If we fall... we fall. For liberty... we fall.' Want vallen doen we toch. Het is de wet van de vergankelijkheid, of van de entropie. Maar dat we telkens opnieuw de zwaartekracht, de afkoeling, de nulgraad overwinnen, dat is wat de sprong zo onweerstaanbaar maakt. En, zo zou men er (met Fernand Schirren) kunnen aan toevoegen, dat is het onweerstaanbare van de muziek, van de dans, van alles wat ritme is: telkens opnieuw de onbeweeglijkheid, de structuur, het gelijke in wat verschillend en altijd wisselend is, doorbreken; de dood overwinnen door hem een aanslag uit te stellen. Elke hartslag is een afwijking op de dode tijd.

(Dit is geen pleidooi voor natuur tegenover cultuur, *fusus* tegenover *technè*, voor lichaam tegenover geest, voor de warmte van de *gut feeling* tegenover de koele van het denken. Want god weet dat het instinct meestal meer voor hetzelfde, de structuur, de conventie kiest dan het cerebrale. De geest zoekt de limieten

op van het denkbare, het zeggbare en het haalbare, zij tast naar het andere, en eindigt daarom vaak in het onafgewerkte, het fragment. De totaaltekst, de ware tekst, kan niet anders geschreven worden dan in fragmenten. Heel de traditie van het fragment gaat terug naar de paradox als basisfiguur. De paradox is de waarheid die elk systeem saboteert en uiteindelijk opblaast. De laatste muziek is, zoals in een Zenboeddhistische *koan*, niet het gewone handgeklap, maar: 'het geluid van de ene hand').

Dus: wat met de eeuwigheid? Wat met de mathematische perfectie van de muziek? Wat met de harmonie? Wat met de superioriteit van alles wat afgewerkt, opgesmukt en dus geposeerd is? Kortom: wat met de schijn? (Zo vroeg Bart Verschaffel zich in het vorige nummer van dit tijdschrift af. Dit is mijn antwoord:) Altijd opnieuw saboteren. Een goed muzikant houdt zich niet echt aan het metrum en zelfs dikwijls niet helemaal aan de partituur. Het is juist in de afwijking van de norm en de maat, dat de muziek zit. Het begrijpelijke verlangen naar 'het klassieke' (klassieke lichamen, klassieke poses, klassieke verhoudingen, klassieke muziek) is veel perverser dan men meestal toegeeft: het valt voor 'het *sex appeal* van het anorganische' (Benjamins bekende definitie van mode). Het feit dat Baudelaire in zijn *Eloge du maquillage* zegt dat vrouwen door hun make-up moeten trachten op standbeelden te lijken (en dus hun organische verschijning moeten afleggen ten voordele van een anorganische), levert het verbindingssteken tussen de fascinatie voor de vluchtige mode en de hang naar tijdeloze perfectie, het klassieke. Het is ook een verbindingssteken tussen liefde en dood, tussen esthetica en mummificatie. Zoals in het verlangen naar de sprong het risico van de val steekt, de mislukking, de ontbloting, het ob-

scene – dat maakt het juist zo spannend –, zo ligt in het verlangen naar enscenering, naar de glans der dingen het gevaar te vervallen in louter schijn, *the cool look*, de koele leugen van praalgraven, design, maatpakken, muzak. Er is geen maatschappij denkbaar zonder simulatie, zonder de gedeelde cultus van simulacra. Goed. Maar er is ook geen muziek en geen kunst denkbaar, zonder het doorbreken van de conventie, de mode en de goede manieren, die altijd alleen maar de goede manieren van het moment zijn. Dat nu, deze hapering, deze cesuur, is de verlossende sprong uit de verstening.

3.

Muziek bevat, zoals bekend, twee polen: tegenover oermimesis van de pulserende natuur en van het ritme van alle leven (*fusus*) staat muziek als oerbeeld van mathematische harmonie (*technè, mechanè, mathesis*). Maar daartussenin (in de 'derde tijd') vertolkt zij telkens weer een oproep, de aanstekelijke aankondiging van een bevrijding uit het dualisme van de polen (zoals lichaam en ziel), uit de cirkel van het noodlot, en dus uit de natuurgeschiedenis; een bevrijding uit de mythe en de schijn; en uiteraard ook uit de zondeval: uit de schuld en uit de schaamte. Het meeslepende van de muziek, zo zou men evenwichtig kunnen concluderen, is de voortdurende dialectiek tussen die drie momenten. Maar soms krijgt de derde tijd, 'het geluid van de ene hand', de tegen-tegentijd, de bovenhand en wordt een mystieke boodschap duidelijk hoorbaar: waar alles heilig is, vallen de regels en verboden af als schalen. (Alle melancholie in de muziek is treurnis over deze on-mogelijkheid).